

כ"ד בסיון תשפ"א, 2.6.2021

גיליון מס' 762

שלח לך

מי אמר שהרוב קובע?

מאת ירון תאנה, מירב

בני ישראל המגיעים לסוף מסעם במדבר, עומדים לפני הרגע המרגש לו חיכו מאז יציאתם ממצרים – הכניסה לארץ ישראל. שאלות רבות מנקרות במוחם על טיבה של ארץ זו ולשם כך נשלחים 12 הנציגים למשימת הריגול בארץ ישראל. את הסיפור בהמשך, כולנו מכירים. "הרוב" – הביע עמדה מסוימת, וה"מיעוט" נלחם על הבעת עמדה אחרת. למזלנו ההכרעה היתה לא כדעת הרוב.

ישנו "מיתוס" שתמיד עדיף לשמוע בקול הרוב, ואפילו מושג המוגדר כ"חוכמת ההמונים". הבה נעשה קצת סדר בדברים. עקרון חוכמת ההמונים גורס שחוכמתו של ההמון גדולה, בתנאים מסוימים, מחוכמתו של המומחה היחיד. על פי רעיון זה, שקלול התשובות שתפיק קבוצה גדולה של אנשים, שאינם מתואמים ביניהם, יהיה לעיתים מדויק יותר מהתשובה הטובה והמלומדת שיפיק מומחה עצמאי. עקרון זה הודגם באוכלוסיות שונות ובניסויים מתחומי חיים שונים. המושג "קיבל תאוצה" כשפורסם הספר "חוכמת ההמונים" (2004) על ידי העיתונאי האמריקני ג'יימס סורויקי שהתמקד ביישומיו בעולם העסקי.

אולם מי שיעמיק בתופעה זו, יזהה בנקל כי אין מדובר כאן בנוסחה אוטומטית וגורפת בסגנון של "הרוב קובע", אלא בתופעה המתרחשת בנסיבות מסוימות ובתנאים מסוימים בלבד, כמו למשל קיומו של קהל מגוון ואי תלות בין האנשים והדעות. בכל מצב שבו מתקיימת דינמיקה כלשהיא בין האנשים ויש אפילו ספק להטייה בעמדות, בטלה תופעת חוכמת ההמונים, והרוב כבר אינו קובע את האמת.

אנקדוטה אחת הממחישה זאת היא מהספר "הארי פוטר ואבן החכמים". ספר זה נדחה בידי שנים עשר עורכים בהוצאות ספרים שונות. לבסוף, שנה אחרי שהוגש לראשונה לפרסום, פנה העורך ג'רי קאנינגהם מבית ההוצאה בלומבסברי אל המחברת ג'יי-קיי רולינג, והציע לה מקדמה בסך 1500 ליש"ט עבור כתב היד שלה. הוא היה שונה משאר העורכים בכך שלפני קבלת ההחלטה קיבל עצה רבת ערך מקוראת ספרים להוטה במיוחד, אליס ניוטון, שהיתה אז בת שמונה. הילדה קראה את הפרק הראשון, דרשה את ההמשך, ואמרה לאביה שזה פשוט מעולה. בכך, הבטיחה הילדה את עתידה של מחברת "הארי פוטר" שהפכה מאם חד הורית הנאבקת על פרנסתה למיליארדרית שמיליוני ילדים (ומבוגרים) קראו את ספריה. כמובן, שזהו סיפור אחד ואין מגמתו לומר שתמיד כדאי לשמוע בקול המיעוט, הרי אפשר היה גם שדעת אותה ילדה תהיה טעות גמורה.

להליכה אחר הקול המרכזי, ואחרי הרוב, יש היגיון רב והיא אפילו מעוגנת בהוראת התורה: "לא-תִּהְיֶה אַחֲרֵי-רַבִּים לְדַעַת וְלֹא תַעֲנֶה עַל רֵב לְנֶטְוּת אַחֲרֵי רַבִּים לְהִטֹּת" (שמות כ"ג, ב') שהיא המקור למצווה מתר"ג המצוות שמעודדת ומצווה להטות אחרי הרבים.

אלא שבמקביל לתנועה המוצדקת של ההליכה אחרי הרוב, במקרים מסוימים, עלינו לזכור כי ישנן דוגמאות רבות שבהן הרוב עשוי לשגות ולפעול מתוך הטיות שונות שסופן בעובדה שלא דווקא האמת "האמיתית" מופיעה דרכו, גם אם הוא מציג "מעטפת" משכנעת ביותר לכך.

זה היה המבחן הגדול ב"חטא המרגלים", למרגלים עצמם, ולעם שסביבם. למרגלים היתה בחירה מה לראות ואיך להציג ולפרש את מה שראו, וגם לעם יש בחירה: מה לשמוע, למי להאמין ואיך להגיב.

לכולנו יש בחירה חופשית. אם אומרים לך משהו רע, אתה לא חייב להאמין לכך באופן אוטומטי. אם הרוב נוטה לכיוון מסוים, אינך צריך ללכת אחריו. אם "הפריים-טיים" וה"מיינסטרים" אומרים משהו – אתה לא חייב ללכת אחריהם. העם בוחר, וזו בחירתו.

רבים מדברים על כך שהחטא של העם הוא בכך ש"מאסו בארץ חמדה", אבל היה פה חטא נוסף של "להיכנע" לדעת הרוב.

בהיסטוריה יש המון דוגמאות לרוב שהיה משכנע וחזק ואולי גם נוצץ, אך אין זה אומר שהוא בהכרח גם מייצג את האמת!

לכן, מבחנם של המרגלים, כמו מבחננו שלנו, איננו סיפור עם היסטורי, אלא מבחן של כל דור, ואפילו של כל יום.

ירון תאנה, חבר קיבוץ מירב, עוסק בחינוך ובהדרכה

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי מופיע באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום [subscribe](#) בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב [unsubscribe](#) בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il